

Position Paper ten aanzien van de maatschappelijke, sociale en economische gevolgen van een opheffing van het dorp Moerdijk voor inwoners en ondernemers. - Pim Meijer, mede namens Dorpstafel Moerdijk*

Inleiding

Hoewel de bewoners van Moerdijk erkennen en begrijpen dat het Rijk verantwoordelijk is voor het algemeen belang, betwisten wij dat het opheffen van een nog altijd levendig dorp, met een geschiedenis die meer dan 1000 jaar terug gaat, een proportionele, noodzakelijke of rechtvaardige keuze is. Dit position paper bepleit daarom waarom het dorp Moerdijk moet blijven bestaan, en om de menselijke maat bij elke volgende stap centraal te houden in het proces – niet alleen in woorden, maar ook in daden.

Maatschappelijk: Behoud van erfgoed en geschiedenis

Moerdijk is niet zomaar een verzameling huizen nabij een industrieterrein. Het dorp kent:

- Een dorpsstructuur die teruggaat tot de 17^e eeuw
- Monumentale panden en karakteristieke lintbebouwing
- Een unieke relatie met de geschiedenis van handel, water en religie in West-Brabant

Erfgoed dat wordt gesloopt, komt nooit meer terug en culturele identiteit is niet reproduceerbaar. Met het dorp Moerdijk verdwijnt een stuk van de Nederlandse geschiedenis. Een besluit dat dermate ingrijpend is, scheidt op dit aspect ook een onwenselijk precedent voor de toekomst van andere dorpen in Nederland.

Het voortbestaan van Moerdijk is niet alleen een lokale kwestie. Het is een voorbeeld van hoe de Nederlandse overheid omgaat met haar burgers, haar geschiedenis en haar toekomst. Het vertrouwen van de bewoners van Moerdijk in de overheid en instituties in algemene zin zal drastisch en wellicht permanent afnemen bij opheffing van het dorp. Gelet op de hoeveelheid media-aandacht voor dit vraagstuk, is de kans groot dat dit ook geldt voor burgers elders in het land die met de bewoners van Moerdijk meeleven. Hoe zorgvuldig en menselijk er met bewoners van Moerdijk wordt omgegaan, zal hoe dan ook onder het vergrootglas liggen door dossiers in recente jaren waar mensen eerder in de knel kwamen (Toeslagenaffaire, Gaswinning Groningen).

Maatschappelijk: Is er wel sprake van proportionaliteit en behoorlijk bestuur?

Wij betwisten of een besluit om Moerdijk op te heffen proportioneel is, en daarmee voldoet aan het evenredigheidsbeginsel (art. 3:4, Algemene wet bestuursrecht). De nadelige gevolgen van het besluit zijn voor de mensen in het dorp namelijk extreem (een door de overheid opgelegd eind van een dorpsgemeenschap, en daarmee verlies van huis, cohesie, geschiedenis en identiteit). Dat maakt het besluit om het dorp op te heffen per definitie niet de minst ingrijpende optie om te werken aan netcongestie.

Daarnaast heeft u als overheid een zorgplicht voor de burgers in het land. De Grondwet verplicht u in Artikel 21 om de *“bewoonbaarheid van het land”* en de *“verbetering van het leefmilieu”* te beschermen. Als u het dorp Moerdijk besluit op te heffen, vernietigt u hier kostbaar, bewoonbaar land, en verslechtert u het leefmilieu door het toestaan van industriële uitbreiding. Beide aspecten staan dus op spanning met uw eigen zorgplicht.

Dat geldt ook voor Artikel 22 van de Grondwet. Het artikel beschrijft drie aspecten van uw zorgplicht, te weten;

1. *De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid*
2. *Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid*
3. *Zij schept voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding*

Door het afbreken van meer dan 500 woningen en daarmee ook het verenigingsleven (waaronder bijvoorbeeld een voetbalvereniging met een geschiedenis van 80 jaar) in het dorp, gaat u in tegen lid 2 en lid 3 van dit artikel uit de Grondwet. Maar ook lid 1 (het bevorderen van de volksgezondheid) staat op spanning met het voorgenomen besluit. Gedwongen verhuizing is een bewezen risicofactor voor de mentale en fysieke gezondheid. Onderzoek van de Woonbond (2024) geeft bijvoorbeeld aan dat:

- Stress en onzekerheid toenemen, met ook fysieke klachten tot gevolg
- Mensen ongevraagd hun sociale netwerk (en daarmee een deel van hun identiteit) verliezen
- Woongenot afneemt, en dat een nieuw huis lang niet altijd gelijk ook een nieuw thuis is

Vooraf voor ouderen, die sterk afhankelijk zijn van bestaande sociale netwerken, zijn de risico's voor de gezondheid hoog. De nadelige gevolgen voor de gezondheid van de inwoners van Moerdijk zien wij op dit moment al worden bevestigd in analyses van en gesprekken met sociaal werkers van Surplus. Mensen hebben over het algemeen 5 tot 10 jaar nodig om ergens (opnieuw) te wortelen. Als ouderen in Moerdijk op hoge leeftijd worden gedwongen om te verhuizen, zal dat op een nieuwe plek mogelijk überhaupt niet meer lukken. Het onvrijwillig beëindigen van sociale structuren raakt dit soort mensen onevenredig zwaar.

Sociaal: Cohesie is geen vervangbaar goed

Sociale structuren kunnen niet worden verplaatst of gecompenseerd. De gemeenschap in Moerdijk is historisch gegroeid, diep geworteld en wil graag blijven bestaan. De cohesie in het dorp vormt de basis van de sociaal veilige omgeving die het dorp voor de bewoners is. Het verenigingsleven biedt zingeving en sociale binding. Het opheffen van het dorp heeft voor de inwoners directe negatieve invloed op deze diep-menselijke waarden (veiligheid, zingeving en sociale cohesie). De sociale structuur vormt een ruggengraat die nergens anders terug kan keren. Juist in een kleinschalige gemeenschap als Moerdijk, waar honderden mensen met hart en ziel actief zijn in het verenigingsleven en als vrijwilliger, zou opheffing van het dorp sociaal gezien extreme impact hebben. Wat voor signaal geeft u als overheid, als u dat in een dorp – ongewenst en ongevraagd – afbreekt?

Economie: Onomkeerbaarheid versus Onzekerheid

Wij voorzien het risico dat Powerport achterhaald raakt voordat het volledig operationeel is, en vinden het daarom onverantwoord om een dorp op te heffen op basis van economische verwachtingen die per definitie onzeker zijn:

- De (chemische) industrie heeft het zwaar, ook in de regio Moerdijk
- Hoe de energiemarkt zich ontwikkelt is in hoge mate onzeker
- Europese wetgeving beïnvloedt sterk wat wel of niet gerealiseerd kan worden
- Vertraging van besluitvorming is realistisch en kan tot nog grotere onzekerheden leiden

Omdat dit besluit zo onomkeerbaar is en zodanig extreme gevolgen heeft voor de inwoners van Moerdijk, moet dat wat ons betreft altijd zwaarder wegen dan de onzekerheden die voor ons liggen op het gebied van economie en de energietransitie. Want wat we wel zeker weten is dat een dergelijk besluit de Moerdijkse ondernemers direct in gevaar brengt en mogelijk de kop kost.

Wij vragen u daarom:

- **Te erkennen dat het verdwijnen van een dorp een onomkeerbare beslissing is die alleen gerechtvaardigd kan worden bij absolute noodzaak. Een noodzaak die hier niet is aangetoond.**
- **Het opheffen van het dorp Moerdijk niet goed te keuren zolang alternatieve locaties niet aantoonbaar zijn uitgesloten met minder ingrijpende gevolgen voor burgers.**
- **De menselijke maat centraal te houden bij elke stap in de besluitvorming ongeacht welk besluit er valt, conform de aanbevelingen van de Parlementaire Enquêtecommissie na het Toeslagenschandaal.**

**Dorpstafel Moerdijk is een onafhankelijke groep betrokken inwoners uit Moerdijk-Dorp. Samen zetten wij ons in voor leefbaarheid, behoud van ons dorp en het toekomstbestendig maken van onze gemeenschap.*